

ЧИННИКИ ВПЛИВУ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ Й ДЕРЖАВИ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. I, с. 46–48

Грунтовне наукове осмислення сучасних економічних реформ свідчить, що вітчизняна економіка все глибше занурюється в системну кризу. Намагання вийти з неї поки що не увінчалися успіхом: замість цивілізованого капіталізму наростає феодалізація суспільства, утворюються віртуальна економіка, олігархічний соціалізм, постсоціальна гібридна економіка [5].

Запропоновані Президентом України конструктивні зміни в стратегії економічного та соціального розвитку на 2000–2004 рр. [7] дають надію, що на початку нового тисячоліття наша країна вийде на зростаючу траєкторію сталого економічного розвитку.

Поширення практики неплатежів, поглиблення інвестиційної кризи, збільшення державного боргу, фізичне й моральне зношення засобів праці, катастрофічна залежність вітчизняної економіки від російських енергоносіїв змушують говорити про загрозу економічній безпеці регіонів та держави в цілому.

Під економічною безпекою (ЕкБ) України розуміється стан захищеності життєво важливих економічних інтересів особистості, суспільства й держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Економічна безпека — невід’ємна складова національної безпеки. Вона відбиває причинно-наслідкові зв’язки між економічною могутністю країни, її військово-економічним потенціалом і національною безпекою. Такі зв’язки передбачають свідоме державне підтримання певних пропорцій між нагромадженням валового внутрішнього продукту й військовим будівництвом для забезпечення кількісних і якісних параметрів обороноздатності [4].

На рис. 1 на прикладі основних показників економічного розвитку України в 1990–1999 рр. показано, що стан справ у забезпеченні ЕкБ інакше як катастрофічним назвати не можна [8].

Як зазначається в Концепції економічної безпеки України, основною метою заходів щодо забезпечення ЕкБ країни має стати реальне економічне зростання [4].

Моніторинг сукупності показників, необхідних для аналізу економічної безпеки, дає можливість визначити стратегію й тактику оптимального виходу з кризової ситуації. Пріоритетні програмно-цільові заходи для нейтралізації загроз економічній безпеці держави та її регіонів мають складатися з двох інтегрованих напрямів діяльності:

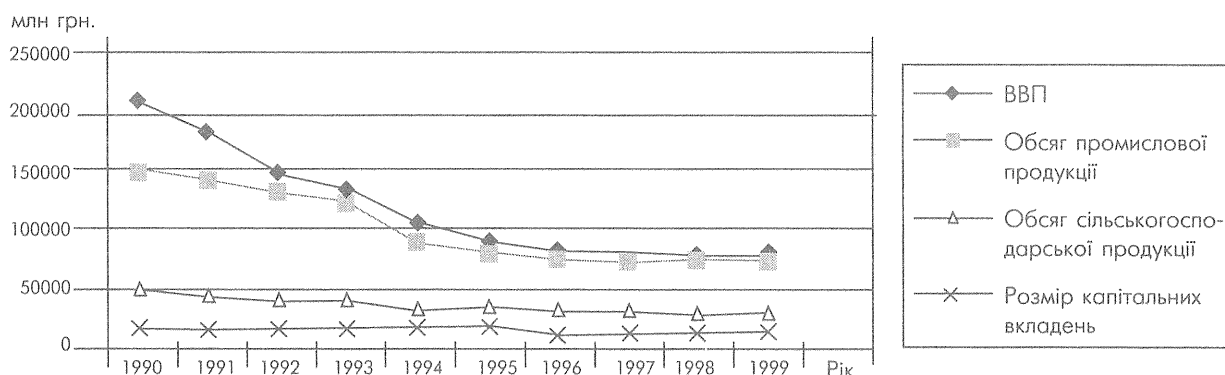

Рис. 1. Динаміка основних показників економічного розвитку України в 1990–1999 рр.

1) з розподілу та ефективної територіальної організації продуктивних сил України на основі принципу їх розвитку й розміщення відповідно до наявних природних ресурсів і соціально-технічного потенціалу регіонів держави;

2) зі структурної оптимізації, спрямованої на формування та об'єднання найефективніших господарських структур (горизонтальних і вертикальних холдингових компаній, промислово-фінансових груп, технопарків, технополісів, науково-технічних центрів тощо). Об'єднання промислового, банківського та наукового потенціалу має сприяти стабілізації у фінансовій, технологічній, інвестиційній та екологічній сферах економіки країни [8].

Значні надії покладаються на створення промислово-фінансових груп (ПФГ) у стратегічних галузях народного господарства з урахуванням їх регіональних особливостей.

Закон України "Про промислово-фінансові групи" від 21 листопада 1995 р. передбачає їх створення виключно за рішенням уряду на визначений термін для реалізації державних програм розвитку пріоритетних галузей виробництва та структурної перебудови економіки.

Тому важливим кроком щодо підвищення ЕкБ регіону було б формування та впровадження технологій інформаційної підтримки та організаційно-правового поля забезпечення діяльності ПФГ. Позитивні приклади та аналіз проблем дали б змогу виконавчій владі розробити стратегії пріоритетного розвитку регіонів і оперативно реагувати на зміни економічного середовища.

До ПФГ можуть належати промислові та сільськогосподарські підприємства, наукові та проєктні установи, інвестиційні фонди, страхові й кон-

салтингові компанії всіх форм власності. На рис. 2 показано загальну схему будови ПФГ.

На території України заборонено створювати ПФГ у сфері торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування, матеріально-технічного забезпечення та транспортних послуг.

Досвід країн із розвинутою ринковою економікою показує, що чим важливішим для держави є розвиток національного товаровиробництва, тим більше вона приділяє уваги питанням інтеграції банківського та промислового капіталу. Підтвердженням цьому може бути досвід західноєвропейських країн, США, Японії, Південної Кореї [1].

Характерними рисами, що відрізняють ПФГ від об'єднань подібного типу (трестів, картелів, синдикатів), є такі:

- учасники ПФГ пов'язані між собою єдиним технологічним циклом;
- основним прибутком діяльності банку, що входить до складу ПФГ, є дивіденди від підвищення ефективності роботи промислових або сільськогосподарських підприємств, а не процент за кредит;
- високі вимоги до процесу управління ПФГ у зв'язку зі складністю цієї системи;
- високий рівень технологічної та економічної інтеграції для реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів;
- довготермінове об'єднання капіталу завдяки спільним внутрішньогруповим майновим відносинам між учасниками ПФГ.

Ефективна діяльність ПФГ, як і будь-якого підприємства, залежить від активності її інвестиційної діяльності. Це складний процес, що базується на стратегії вкладення капіталу з метою отримання прибутку в майбутньому й відмови від отримання меншої вигоди відразу.

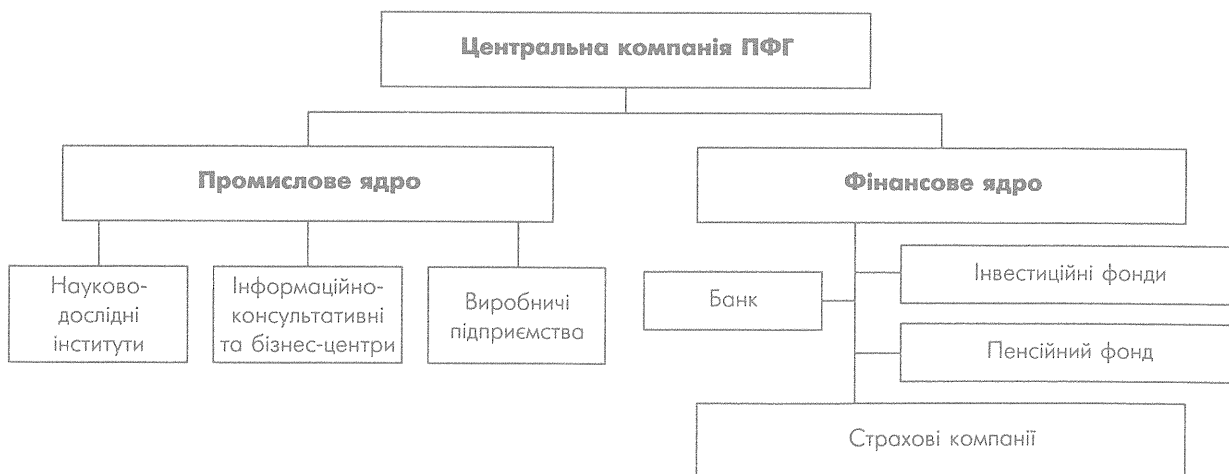

Рис. 2. Загальна схема будови промислово-фінансових груп

Метою цього наукового дослідження не є аналіз перешкод на шляху здійснення інвестицій у вітчизняне виробництво (їх детально висвітлено в [2; 6]), а розробка оптимальної економіко-математичної моделі розподілу інвестицій між учасниками ПФГ і максимізації прибутку.

Науковий пошук необхідно спрямувати на вдосконалення засобів і методів моделювання й аналізу інвестиційних проектів, значення яких з кожним днем зростає, і це підвищує актуальність досліджень, проведених авторами в цьому напрямку.

Розглянемо ПФГ, до складу якої входить:

- 1) інвестиційна компанія;
- 2) промислове підприємство;
- 3) банк;
- 4) страхова компанія;
- 5) наукова (консалтингова) організація.

Під час утворення такого об'єднання всередині самої промислово-фінансової групи можуть виникати суперечності щодо її складу, розподілу інвестицій між учасниками, величини отриманого прибутку.

Математичну сторону цих питань пропонуємо розглядати в інтеграції з отриманим прибутком.

Прибуток ПФГ залежить від прибутку кожного її учасника і визначається так:

$$F = \sum_{i=1}^5 F_i,$$

де F — прибуток ПФГ; F_i — прибуток i -го учасника ПФГ.

Нехай валовий прибуток промислового підприємства $F_2^{\text{вал}}$ є функцією інвестицій I , тобто

$$F_2^{\text{вал}} = f(I),$$

де $I = I_{1 \rightarrow 2} + I_{3 \rightarrow 2}$ — інвестиції, вкладені у промислове підприємство відповідно інвестиційною компанією і банком.

Запишемо прибуток кожного учасника ПФГ:

$$F_1 = K_{2 \rightarrow 1} F_2^{\text{вал}} + K_{3 \rightarrow 1} I_{1 \rightarrow 3} - I_{1 \rightarrow 5};$$

$$F_2 = F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 1} F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 3} F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 4} I - K_{\text{опод}} F_2^{\text{вал}};$$

$$F_3 = K_{2 \rightarrow 3} F_2^{\text{вал}} - K_{3 \rightarrow 1} I_{1 \rightarrow 3};$$

$$F_4 = K_{2 \rightarrow 4} I;$$

$$F_5 = I_{1 \rightarrow 5};$$

де $K_{i \rightarrow j}$ — відсоток від коштів, що передаються i -м учасником ПФГ j -му учаснику; $I_{i \rightarrow j}$ — інвестиції, надані i -м учасником ПФГ j -му учаснику; $K_{\text{опод}}$ — коефіцієнт оподаткування прибутку.

Тоді

$$F = K_{2 \rightarrow 1} F_2^{\text{вал}} + K_{3 \rightarrow 1} I_{1 \rightarrow 3} - I_{1 \rightarrow 5} + F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 1} \times F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 3} F_2^{\text{вал}} - K_{2 \rightarrow 4} I - K_{\text{опод}} F_2^{\text{вал}} + K_{2 \rightarrow 3} \times F_2^{\text{вал}} - K_{3 \rightarrow 1} I_{1 \rightarrow 3} + K_{2 \rightarrow 4} I + I_{1 \rightarrow 5} = F_2^{\text{вал}} - K_{\text{опод}} F_2^{\text{вал}}.$$

Отже, можна зробити висновок, що сумарний прибуток ПФГ не залежить від відсотків за взаєморозрахунками між її учасниками. І, регулюючи $K_{i \rightarrow j}$, можна перерозподіляти кошти між учасниками ПФГ, не змінюючи загального її прибутку. Це забезпечить переливання інвестиційних коштів у ті місця, де вони будуть найефективнішими.

Через те що $K_{\text{опод}}$ для ПФГ менший, ніж для компаній, не об'єднаних у групи, то й прибуток ПФГ більший, ніж сумарний прибуток окремих учасників.

Література

1. Бакушев І., Мартинюк В. Стабілізуючі ефекти промислово-фінансових груп в енергетичному менеджменті вільних економічних зон // *Енергетика: економіка, технології, екологія*. — 2000. — № 1.
2. Губський Б. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. — К.: Наук. думка, 1998. — 389 с.
3. Коваль М. Проблеми створення фінансово-промислових груп в Україні // *Економіка України*. — 1996. — № 10. — С. 39–44.
4. Концепція економічної безпеки України. — К.: Логос, 1999. — 56 с.
5. Модель економічного зростання: курсом поглиблення реформ // Уряд. кур'єр. — 1999. — 21 жовт. — № 198.
6. Україна на роздоріжжі. Уроки з міжнародного досвіду економічних реформ / За ред. А. Зіденберга, Л. Хоффмана. — К.: Фенікс, 1998. — 477 с.
7. Україна: поступ у XXI століття. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 роки // Уряд. кур'єр. — 2000. — 23 лют. — № 34.
8. Україна: прогноз розвитку продуктивних сил: У 2 т. — К.: РВПС України, 1998.